

หมอบ่เขียว : ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตบค้อ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
Mo Bae Cheow: Hmong hill Tribe of Ban Toub Kho, Dan Sai District
in Loei Province

วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล¹
Vitchupong Worasatkul¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอประเพณีการกินข้าวใหม่ (หมอบ่เขียว) ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตบค้อ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีการกินข้าวใหม่ ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตบค้อ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการและการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน และวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Anglysis) นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์จากผลการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตบค้อ มีขั้นตอนการอนุรักษ์ประเพณีการกินข้าวใหม่ (หมอบ่เขียว) มีอยู่ 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตอนการทำข้าวใหม่ 2) ขั้นตอนการกินข้าวใหม่ 3) แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการกินข้าวใหม่ ดังนั้นประเพณีการกินข้าวใหม่ เป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านทุกคนต้องอนุรักษ์สืบสานประเพณีนี้สืบไป

คำสำคัญ : ชาวเขาเผ่าม้ง บ้านตบค้อ

Abstract

This academic article presented a tradition of eating new rice (Mo Bae Cheow) for Hmong hill tribe, Ban Toub Kho, Dan Sai district in Loei province. The objective was to study the tradition of eating new rice for Hmong hill tribe, Ban Toub Kho, Dan Sai district in Loei province. The data collection was the formal interview and informal interview with local experts or local philosopher. The data was analyzed by various documents and content analysis with descriptive analytics. The results of the study found Hmong hill tribe, Ban Toub Kho had a process for preserving a tradition of eating new rice (Mo Bae Cheow). There were 3 steps including 1) the process of making new rice; 2) the process of eating new rice; and 3) the guidelines for preserving a tradition of eating new rice. Consequently, the tradition of eating new rice, an ancient culture for Hmong hill tribe in the village, should be gradually preserved and carried on this tradition.

Keywords: Hmong hill tribe, Ban Tub Kho

¹สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Bachelor of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Roi Rajabhat University
E-mail: pov11196@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 28 มกราคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 2 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 22 พฤษภาคม 2565

1. บทนำ

ชาวเขาเผ่าม้ง คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน เป็นชนชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี มากมายเป็นของตนเอง สอดคล้องกับวิชุงศ์ วรศาสตร์กุล (2564 : บทนำ) ได้กล่าวว่า ชาวเขาเผ่าม้ง (Hmoob) หรือ บางทีก็ใช้คำว่า Moob ถือว่าเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยนานแล้ว จากหลักฐานต่าง ๆ ในประเทศไทย นั้นยังไม่มีผู้ใดสามารถบอกได้ว่ามาจากไหน มีนักวิชาการสันนิษฐานว่ามาจากประเทศจีน และสอดคล้องกับสมาคมศูนย์ รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (2548: น. 13) ได้ระบุว่า ชาวเขาเผ่าม้งได้มาอาศัยอยู่ใน ประเทศจีน ตรงกับ ไชศรี จิตสำราญ และคณะ (2549: น. 1-2) ได้กล่าวว่า ชาวเขาเผ่าม้งอยู่แถบลุ่มแม่น้ำเหลือง (แม่น้ำฮวงโห) และชาวเขาเผ่าม้งจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในมณฑลไกวเจา สุนหน่า กวางสี และมณฑลยูนนานในประเทศจีน ในเวลาต่อมาชาวจีนได้มีการปราบปรามชาวเขาเผ่าม้งเกิดขึ้นโดยให้ชาวเขาเผ่าม้งยอมจำนน และก็ยอมรับวัฒนธรรม ของชาวจีน ชาวเขาเผ่าม้งไม่ยอมรับวัฒนธรรมของชาวจีน จึงเกิดการต่อสู้กันอย่างรุนแรงในเวลานั้น ทำให้ชาวเขาเผ่าม้ง ได้หนีถอยร่นและหนีลงมาในหลายประเทศ เช่น ประเทศไทย ประเทศลาว ประเทศพม่า ประเทศเวียดนาม เป็นต้น โดยหนีไปตามหุบเขาเป็นหลัก และสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (2547: น.13) ได้กล่าวว่า ชาวเขาเผ่าม้งประสบกับความพ่ายแพ้ สูญเสียพลรบ และประชากรเป็นจำนวนมาก ในที่สุดม้งก็เริ่มอพยพ ถอยร่นสู่ทางใต้ และกระจายเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลับขึ้นอยู่บนที่สูงป่าเขาในแคว้นสิบสองจุไทย สิบสองปันนา และอีกกลุ่ม ได้อพยพไปตามทิศตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรลาวบริเวณทุ่งไหหินเทียนเปียนฟู โดยมีหัวหน้าม้งคนหนึ่ง คือ นายพลวังปอ ได้รวบรวมม้ง และอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2400 เศษ เป็นต้น ในส่วนของประเทศไทย นั้น ประสิทธิ์ ลิบริชา (2548 : น.9-10) ได้กล่าวว่า มีสามเส้นทางหลักที่บรรพบุรุษชาวเขาเผ่าม้งอพยพเข้าสู่ดินแดน ในปัจจุบัน คือ เส้นทางแรก อยู่บริเวณชายแดนจังหวัดน่านและพะเยา ซึ่งมีดอยภูแวและภูลังกาเป็นหลัก จากนั้นกลุ่มที่ เข้ามาทางนี้จึงอพยพโยกย้ายต่อไปยังดอยขุนสถาน (จังหวัดน่านและแพร่) ดอยช้าง ดอยอ่างขาง ภูหินร่องกล้า เขาค้อ และดอยลานสาง หรือดอยระแหง เป็นต้น ส่วนเส้นทางที่สองนั้นเข้ามาทางเส้นทางผาตั้ง ภูชี้ฟ้า ดอยผาหม่น และที่ราบ ระหว่างเมืองเชียงของกับเชียงแสน จากนั้นข้ามมาที่ดอยยาว ดอยช้าง ดอยอ่างขาง ดอยผ้าห่มปก และดอยจ๊กตอก ในบริเวณพม่าปัจจุบัน กับข้ามมาที่ดอยเชียงดาว ดอยสุเทพ ดอยอินทนนท์ ดอยป่าอึ่ง ดอยหมากพริก เป็นต้น ส่วนเส้นทางที่สามนั้น ข้ามแม่น้ำโขงทางตอนบนบริเวณประเทศลาวและพม่า เหนือท่าขี้เหล็กแล้วจึงลงมาทางดอยขุ่ยหัว แม่คำ ซึ่งอยู่ใกล้บ้านหินแตก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และกลุ่มที่เข้ามาเส้นทางนี้เป็นกลุ่มที่เข้ามาที่หลังสุด ประมาณในช่วง พ.ศ. 2480 และในช่วงปี พ.ศ. 2499 ได้มีลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกซึมประเทศไทย รัฐบาลไทยจึงได้ ดึงชาวเขาเผ่าม้งออกมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ โดยแต่งตั้งหน่วยงานเข้าช่วยเหลือและพัฒนาคนพื้นที่สูง ชาวเขาเผ่าม้ง ส่วนหนึ่งเข้ากับฝ่ายไทยและอีกส่วนหนึ่งเข้ากับคอมมิวนิสต์ โดยชาวเขาเผ่าม้งที่อยู่กับฝ่ายไทยได้อพยพมาอยู่พื้นที่ราบ เช่น บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก บ้านปากกลาง จังหวัดน่าน บ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร บ้านเข็กน้อย จังหวัด เพชรบูรณ์ และบ้านตูป้อ จังหวัดเลย ชาวเขาเผ่าม้งนั้นโดยมากจากอยู่บนที่สูง สอดคล้องกับวิชุงศ์ วรศาสตร์กุล (2561 : น.3) ได้กล่าวว่า ในอดีตชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่ตามธรรมชาติหรือตามภูเขา มีอาชีพทำไร่ส่วนมาก มีอยู่บ้างที่ทำสวนแต่ส่วนน้อย และหารายได้เล็กน้อยเพื่อจุนเจือครอบครัว ซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้งจึงเป็นแบบเรียบง่าย เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งได้คลุกคลีกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ชาวเขาเผ่าม้งเป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเรื่องราว ด้านวัฒนธรรมที่ถือว่ามีความสำคัญต่อชนเผ่าคือวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคที่คนในแต่ละสมัย สร้างสรรค์ขึ้น และทิพวรรณ เอี่ยมจันทร์ (2549 : น.13) ได้กล่าวว่า ชาวเขาเผ่าม้งชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูง ๆ ส่วนใหญ่จะอาศัยพื้นที่ลาดจากยอดเขาอยู่ใกล้กับลำธารรอบ ๆ ตัวบ้านมักจะมีคอกสัตว์ ยุ้งฉางใส่ข้าวเปลือก ถั่วและ

ข้าวโพด โดยไม่มีรั้วบ้าน ส่วนมากญาติพี่น้องจะปลูกบ้านอยู่ติด ๆ กัน ตัวบ้านปลูกคร่อมอยู่บนพื้นดินที่ทึบแน่น วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน ผนังกันระหว่างห้องหรือบ้านใช้ล้าไม้ไผ่ผ่าคลี่เป็นแผ่น หลังคามุงด้วยหญ้า แต่เสาจะเป็นไม้เนื้อแข็ง แพลเป็นแบบง่าย ๆ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง เนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็นไหลกับประตูหลัก จะมีเตาไฟขนาดเล็ก และแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งหรือนอน สำหรับรับแขก กลางบ้านจะเป็นที่ทำงานบ้านเข้าไปในสุด

บ้านตูปคืออยู่ในจังหวัดเลยเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งหนึ่งเดียวในภาคอีสานที่มีวัฒนธรรม ประเพณีของตนเองที่โดดเด่น โดยเฉพาะประเพณีการกินข้าวใหม่ประจำเผ่า หรือเรียกภาษาม้งว่า หมอเบ้เขี้ยว ถือว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการเพาะปลูกในปีต่อ ๆ ไป และเป็นการกล่าวอวยพรให้การเพาะปลูกในปีต่อไปให้ได้ผลดี และไม่เสียหาย ดังนั้น เป็นประเพณีที่ชาวเขาเผ่าม้งให้ความสำคัญมาก ในทุกปีชาวเขาเผ่าม้งจะมีการเตรียมจัดงานประเพณี การกินข้าวใหม่ของแต่ละครอบครัว อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นวันรวมญาติชาวเขาเผ่าม้งที่ครอบครัวจะมารวมกันไม่ว่าจะไปทำงานที่ใดก็ตาม ก็จะต้องเดินทางมาร่วมงานประเพณีการกินข้าวใหม่ (หมอเบ้เขี้ยว) ทุกครั้ง งานนี้จึงเป็นการพบครอบครัวและญาติพี่น้องอย่างรักใคร่ตาม ประเพณีการกินข้าวใหม่ประจำเผ่า หรือเรียกภาษาม้งว่า หมอเบ้เขี้ยว ยังประเพณีที่ทุกครอบครัวให้ความสำคัญและอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้สืบสานต่อ และทุกคนก็ตระหนักถึงการรักษาประเพณีนี้ไว้สืบไป

2. ประวัติหมู่บ้านตูปคือ จังหวัดเลย

บ้านตูปคือเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเลย ประชากรในหมู่บ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าตนเอง “ชาวม้งหรือชาวเขาเผ่าม้ง” โดยชาวเขาเผ่าม้งได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะกระตอมที่มุงด้วยใบไม้ตระกูลปาล์มและหญ้าคา หรือภาษาม้งเรียกว่า บุงกุ้ย และ เอ็ง หรือในบางครั้งชาวเขาเผ่าม้งเรียกว่า ต้นค้อ มีลักษณะลำต้นคล้ายต้นตาล มีลักษณะช่อดอกตาลทั่วไป แต่ผลจะมีลักษณะคล้ายผลมะกอก ผลเมื่อแก่จัดจะมีสีน้ำเงินเข้ม รับประทานได้เป็นที่นิยมบริโภคของท้องถิ่นมาก สามารถรับประทานกับข้าวได้ ลูกค้อมีลักษณะกลมคล้ายไข่ไก่ แต่มีขนาดเท่ากับผลมะปราง ชาวเขาเผ่าม้งเหล่านี้เคยอาศัยอยู่หมู่บ้านซี้เถ้า ต่อมาจึงได้มารวมตัวกันในที่แห่งใหม่ เรียกว่า บ้านตูปคือในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย (2564) ได้กล่าวถึงชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ แต่เดิมนั้นอาศัยอยู่บ้านภูซี้เถ้า หมู่ 6 ตำบลกกสะทอน เนื่องจากสมัยก่อนตั้งอยู่บนภูซี้เถ้าเพราะอพยพมาจากประเทศลาว พ.ศ.2522 ก่อนหน้านั้นชาวบ้านตูปคืออยู่ในป่า หลังจากนั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ เข้ามาแทรกแซงมีความเห็นหลากหลายก็เข้าลัทธิคอมมิวนิสต์ประมาณปี 2525 มีการต่อสู้กับทางราชการทหาร ต่อสู้อยู่กว่า 10 ปี จึงมามอบตัวแล้วย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านตูปคือในปัจจุบัน แต่อยู่ในนิคมชาวเขา ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ทางการจึงให้ย้ายเข้ามาอยู่ที่นี้เมื่อปี พ.ศ.2523 เปลี่ยนชื่อเป็น บ้านตูปคือ หมู่ 6 มี 260 ครัวเรือน จำนวน 1,206 คน และได้สัญชาติไทยทุกคน ตามนโยบาย 66/23 ชาวม้งต้องระหกระเหินย้ายถิ่นฐานตามคำสั่งของทางการ เนื่องจากการสู้รบและความขัดแย้งทางการเมืองของคนไทยในประเทศ ความมั่นคงของชาวม้งต้องขึ้นอยู่กับความมั่นคงของรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัย มาจนบัดนี้ชาวม้งทุกคนที่นี่ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสำนึกในบุญคุณ ที่ได้อาศัยแผ่นดินนี้อยู่ แต่เขาก็ไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง ซึ่งจากการได้สัมภาษณ์นาย เปีย แซ่ท้อ (18 ตุลาคม 2564) ได้กล่าวถึงชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ว่า ชาวเขาเผ่าม้งที่นี้นั้น มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1. ชาวม้งจิวหรือเรียกอีกอย่างว่า ม้งเขี้ยวหรือม้งดำ (Hmoong Njua) นิยมแต่งกายชุดสีดำนากกว่าสีอื่น มีปรากฏอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน จังหวัดกำแพงเพชร ส่วนกลุ่มที่ 2 ชาวม้งเดือหรือเรียกอีกอย่างว่า ม้งขาว (Hmoong Deaw) ทั้งชายหญิงมีแถบผ้าสีขาว ติดตามอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาวไม่มีลวดลาย มีจำนวนมากกว่าชาวม้งดำ

ชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีวิถีชีวิตด้านการเกษตรกรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มีส่วนหนึ่งที่ลงไปค้าขายในเมืองบั้ง ไปเรียนต่อในเมืองบั้ง และไปทำงานในเมืองมากขึ้นอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคอก็ยังไม่ทิ้งการทำเกษตรกรรมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดให้ แต่ยังคงใส่ใจและรักษาไว้จนถึงปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะการปลูกพืชต่าง ๆ ที่สำคัญคือ พันธุ์ข้าวที่เป็นพันธุ์เฉพาะของตนเองปลูกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ และชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านตูปคอก็ยังรักษาวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มากมายเอาไว้ สอดคล้องวิซุพงศ์ วรศาสตร์กุล (2564) ได้กล่าวถึงชนชาติพันธุ์

ชาวเขาเผ่าว่าเป็นชนชาติพันธุ์ที่ร่ำรวยทางศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางภาษาม้งและวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาม้งสื่อสารหรือบันทึกถึงการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นการสืบทอดต่อกันมาเป็นช่วง ๆ และรักษาให้คงเดิมหรือเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องสภาวะวิธีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจนกลายเป็นมรดกทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นชาวเขาเผ่าม้ง เพื่อรักษาวัฒนธรรมทางภาษาของบรรพบุรุษให้คงอยู่ถึงปัจจุบันนี้ ต่อไปนี้จะนำเสนอภาษาม้งของชาวเขาเผ่าม้งบ้านหมูบ้านตูปคือ

ภาพที่ 1 รูปเกี่ยวข้าว

หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : วิชชุพงศ์ วรรณศาสตร์กุล, (18 ต.ค. 2564)

3. ประวัติความเป็นมาประเพณีการกินข้าวใหม่

ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งหนึ่งเดียวเท่านั้นที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมู่บ้านนี้มีวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ มากมาย หนึ่งในประเพณีที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านก็คือ ประเพณีการกินข้าวใหม่ ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษกันมายาวนาน ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือจึงตระหนักถึงพิธีการกินข้าวใหม่หรือบางคนจะเรียกว่าพิธีกรรมทำข้าวใหม่ โดยมากแล้วชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปจะจัดขึ้นในช่วง ปลายฝน ต้นหนาว หรือปลายเดือนตุลาคม-ต้นเดือนพฤศจิกายนของทุก ๆ ปี เพราะเป็นช่วงเดือนที่มีการปลูกข้าวตามฤดูกาล หลังจากปลูกข้าวไปแล้ว รอจนกว่าต้นข้าวออกรวงและรวงข้าวใกล้สุกหรือรวงข้าวมีสีเหลืองที่ปรากฏที่รวงข้าวสักครั้งรวง ก็จะเก็บเกี่ยวข้าวมาทำข้าวใหม่หรือพิธีกรรมทำข้าวใหม่ การข้าวใหม่นั้นจะขึ้นอยู่กับครอบครัวแต่ละครอบครัวว่าจะมีความพร้อมที่จะดำเนินการทำข้าวใหม่ได้หรือไม่ เนื่องจากการทำข้าวใหม่นั้นมีบางครอบครัวไม่พร้อมที่จะทำข้าว จึงไม่ดำเนินการ หรือจะเรียกว่าไม่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการทุกครอบครัว (ยงยิ่ง แซ่ลิ้, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2564) อย่างไรก็ตาม ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือนั้นได้ดำเนินการพิธีกรรมการทำข้าวใหม่เป็นส่วนมาก ในช่วงการดำเนินพิธีกินข้าวใหม่นั้นจะมีการฆ่าไก่ หมู วัว สัตว์ทั้ง 3 ชนิดนั้นก็ขึ้นอยู่กับครอบครัวไหนสามารถจะหาฆ่าในงานนั้นได้ เพื่อกินร่วมกับข้าวใหม่ หลังจากทำเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หัวหน้าครอบครัวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เจ้าภาพ จะไปเชิญชวนญาติพี่น้อง และแขกผู้มีเกียรติ บริเวณบ้านเรือนเคียงมาร่วมกันรับประทานข้าวใหม่ด้วยกัน ชาวเขาเผ่าม้งจึงถือว่าอาหารที่ได้เตรียมไว้ต้อนรับเหล่านั้น แสดงว่าครอบครัวนั้นเป็นครอบครัวที่เป็นขยันทำมาหากิน (บางครอบครัวแทบจะไม่ได้ทำพิธีกรรมข้าวใหม่เลย เนื่องจากครอบครัวนั้นไม่ขยันทำมาหากิน) และ

ทางชาวเขาเผ่าม้งถือว่าเป็นครอบครัวมีจิตใจกว้างขวางในหมู่บ้าน จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการทำข้าวใหม่ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อนค้อนั้น มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ใช้เวลานานกว่าจะได้ข้าวใหม่ที่มีกลิ่นหอมและนุ่ม ขั้นตอนการกินข้าวใหม่เจ้าภาพ จะจัดโต๊ะอาหารทำพิธีการเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วมาร่วมกินข้าวใหม่ก่อน เพราะมีความเชื่อว่าได้ปกป้องคุ้มครองไม่ให้เจ็บป่วย มาตลอด 1 ปี แล้วจึงเชิญแขกผู้ใหญ่ และญาติพี่น้องที่มานั่งประจำโต๊ะอาหาร เมื่อแขกผู้ใหญ่นั่งประจำโต๊ะอาหาร ตัวแทนแขกจะลุกขึ้นเพื่อกล่าวคำขอบคุณและอวยพรให้แก่เจ้าภาพก่อนที่จะรับประทานข้าวใหม่และอาหาร บุคคลที่จะเป็นคนทำพิธีเรียกบรรพบุรุษจะตามลำดับของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ที่เป็นลูก หลานของผู้ล่วงลับไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม นายชัชปุก แซ่ท้อ, ผู้ให้สัมภาษณ์, (20 ตุลาคม 2564) ได้กล่าวว่า ประเพณีการกินข้าวใหม่เป็นการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยรุ่นทวด รุ่นปู่ ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อนค้อจะมีความเชื่อว่าจะต้องเลี้ยงหรือบูชาผีบรรพบุรุษ เพราะช่วงเวลาในหนึ่งรอบปีที่ผ่านมาผีบรรพบุรุษ ท่านได้ดูแลครอบครัวของแต่ละครอบครัวเป็นอย่างดี ฉะนั้นชาวเขาเผ่าม้งจึงมี การปลูกข้าวใหม่เพื่อจะเซ่นบูชาผีบรรพบุรุษกับเจ้าที่ทุกตน การกินข้าวใหม่จะทำการในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างความสุขของครอบครัวและเพื่อบูชาผีบรรพบุรุษ ทำพิธีเช่นผีโดยจนำไก่ตัวผู้ที่ต้มทั้งตัวมาเซ่นไหว้ตรงผีประตูก่อน ต่อจากนั้นจะต้องเซ่นไหว้มี 5 แห่งได้แก่ สือก่าง ตั้งข่อจู้บ ตั้งข่อจู่ด ตั้งข่อจ้อง ตั้งจี้ตั้ง ขณะทำพิธีต้องบอกกล่าวผีทั้ง 5 ให้คอยดูแล ปกปักรักษาครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือได้รับรู้และเข้ามารับประทานก่อน หลังจากนั้น เมื่อทำพิธีเสร็จคนในบ้านก็จะสามารถรับประทานต่อได้ ประวัติความเป็นมาประเพณีการกินข้าวใหม่นั้นได้สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อนค้อได้อนุรักษ์ประเพณีสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้

ภาพที่ 2 รูปเกี่ยวข้าว

หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (20 ตุลาคม 2564)

ภาพที่ 3 รูปนวดข้าว

หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (20 ตุลาคม 2564)

4. ขั้นตอนการทำข้าวใหม่

ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตบคือปลูกข้าวในช่วงฤดูฝน ในช่วงข้าวใหม่ออกผลผลิต ช่วงนั้นเป็นช่วง ปลายฝน ต้นหนาว ปลายเดือนตุลาคมหรือต้นเดือนพฤศจิกายนของทุก ๆ ปี ในช่วงนี้ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งก็จัดงานประเพณีกินข้าวใหม่เพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้ง จะดำเนินการเป็นประจำทุกปีโดยมีขั้นตอนการทำข้าวใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 4 รูปนวดข้าว

หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (20 ตุลาคม 2564)

ภาพที่ 5 ข้าวคั่วข้าวใหม่
หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (20 ตุลาคม 2564)

ภาพที่ 6 รูปข้าวคั่วข้าวใหม่
หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (20 ตุลาคม 2564)

3.1 ครอบครัวของชาวเผ่าเขาเผ่าม้งจะตกลงกันว่าวันไหนจะไปเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ พอได้วันเวลาที่ตกลงแล้วก็ดำเนินการเก็บเกี่ยว

3.2 เลือกไร่ที่มีข้าวเริ่มสุกหรือสังเกตจากปลายรวงข้าวที่เริ่มเหลืองและก็เกี่ยวข้าวใหม่

3.3 ชาวเขาเผ่าม้งนำข้าวที่เกี่ยวมานานวด (บางคนเรียกว่าตีสข้าวใหม่) จนกว่าจะได้เม็ดข้าวเปลือก แต่ในปัจจุบันนี้มีการเพิ่มความรวดเร็วโดยการดัดแปลงจากการนวดมาเป็นการนำไปสีกด้วยเครื่องสีข้าวแทน

3.4 จากนั้นก็นำข้าวเปลือกที่นวดหรือสีข้าวเสร็จแล้วนำมาคั่ว โดยใช้กระทะขนาดใหญ่ ตั้งบนเตาไฟที่ใช้ไม้แห้งเป็นเชื้อเพลิง และมีการใช้จอบในการพลิกข้าวให้โดนความร้อนให้ทั่ว จนกว่าน้ำนํข้าวที่อยู่ในเมล็ดข้าวแห้ง ทำให้เม็ดข้าวมีกลิ่นหอม เพื่อไม่ให้เม็ดข้าวไหม้

3.5 หลังจากคั่วเสร็จแล้ว นำข้าวที่คั่วมาตากลมให้เย็น และนำไปใส่ถุงปุ๋ย

3.6 และนำเม็ดข้าวมาตำด้วยครกกระเดื่อง (ภาษาม้ง เรียกว่า ขอจ่อ) เนื่องจากในอดีตนั้นไม่เจริญเหมือนในสมัยนี้ ชาวบ้านจึงช่วยกันทำครกกระเดื่องขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน แต่ในปัจจุบันนี้นำไปสีกด้วยเครื่องสีข้าวแทนเพื่อความสะดวก เพื่อให้เปลือกที่หุ้มเมล็ดข้าวหลุดออก และจะได้เป็นเมล็ดข้าวสาร

3.7 ชาวเขาเผ่าบ้านต๋อนำข้าวใหม่มาหุงโดยใช้กระทะใบบัวต่ม โดยการหุงนั้นจะเป็นฝ่ายผู้หญิงเป็นผู้หุง เพราะต้องใช้ความชำนาญในการหุง เพราะข้าวอาจจะล้นเกินไป ควรให้เมล็ดข้าวใหม่ที่หุงอยู่ไม่ให้ล้นเกินไป จะได้เหมาะสมแก่การรับประทาน ฉะนั้นผู้หญิงใหม่ต้องระมัดระวังอย่างมาก ปัจจุบันนี้นิยมอยู่ 2 วิธี ดังนี้

3.7.1 หุงด้วยไฟฟ้า คือ การหุงด้วยการใช้การหม้อไฟฟ้าจะนิยมหุงรับประทานกันในครอบครัวหรือหุงรับประทานกันด้วยจำนวนคนทีน้อย ในช่วงกินข้าวใหม่นั้นชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อนจะฆ่า ไก่ หมู หรือวัว เพื่อรับประทานกับข้าวใหม่ในครอบครัวของตนเอง

3.7.2 หุงด้วยการนึ่ง คือ การหุงด้วยกันใช้ฟืนเป็นหลักจะนิยมหุงให้คนจำนวนมาก ๆ รับประทานด้วยกันในงานประเพณีการกินข้าวใหม่ ในช่วงกินข้าวใหม่นั้นชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อนจะฆ่า ไก่ เป็ด หมู หรือวัว เพื่อรับประทานกับข้าวใหม่ในครอบครัว ญาติ ๆ ที่สำคัญการเชิญผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านและเพื่อนบ้านของตนเอง

ภาพที่ 7 เตรียมหุงข้าวใหม่

หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (21 ตุลาคม 2564)

ภาพที่ 8 เตรียมหุงข้าวใหม่

หมายเหตุ. จากภาพถ่ายโดย : หล้า มหาวงศ์สกุล, (21 ตุลาคม 2564)

3.8 หลังจากหุงเสร็จเรียบร้อยแล้วนำข้าวใหม่มาเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสม รอจนกว่าจะเริ่มพิธีการรับประทานข้าวใหม่

3.9 นำน้ำข้าวใหม่ที่นิ่งมาใส่ในภาชนะที่สะอาดเพื่อนำน้ำข้าวเอาไว้ดื่ม ซึ่งน้ำที่ได้จากข้าวใหม่จะมีกลิ่นหอมอร่อย และมีประโยชน์มาก ๆ ต่อร่างกาย

3.10 จัดเตรียมอาหารสำหรับรับประทานด้วยกัน โดยการไปเชิญญาติ ๆ เพื่อนบ้าน บุคคลที่นับ หรือผู้ใหญ่บ้าน มาร่วมรับประทานข้าวใหม่ด้วยกัน จะประกอบไปด้วย ข้าวใหม่ น้ำต้มข้าวใหม่ เนื้อไก่ เนื้อหมู บางครอบครัวอาจจะเตรียมเนื้อวัว หรือตามฐานะของเจ้าภาพ ถ้าทุกคนมาพร้อมกันแล้วก็จะเชิญญาติผู้ที่นับถือกล่าวอวยพรก่อนรับประทานข้าวใหม่ กล่าวจบแล้วก็เริ่มรับประทานข้าวใหม่ได้ (นายเปี้ยเซีย แซ่เล่า และนายซัวปู้ก แซ่ท้อ, ผู้ให้สัมภาษณ์, (20 ตุลาคม 2564)

ภาพที่ 9 รูปหุงข้าวใหม่

หมายเหตุ : จาก <http://www.hmongkheknoi.pcru.ac.th/layouts/>

ภาพที่ 10 รูปข้าวใหม่ที่หุงแล้ว
ถ่ายภาพโดย : วิชชุพงศ์ วรรณศาสตร์กุล, (22 ตุลาคม 2564)

5. ขั้นตอนการกินข้าวใหม่

ชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อบค้อมีการสืบสานวัฒนธรรมและดำเนินการเป็นประจำทุกปี หลังการเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ ชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อบค้อมีการถือว่าข้าวใหม่หรือว่าข้าว คือ อาหารหลักในการดำรงชีวิต ทำให้ชาวบ้านจึงจัดประเพณีขึ้นเพื่อเรียกขวัญข้าวขึ้น และเช่นไหว้ขอบคุณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ รวมทั้งเทวดาเจ้าที่เจ้าทางเพื่อปกป้องให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขและปกป้องรักษาพืชพันธุ์ที่ปลูกในรอบปีให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นสิริมงคลในการทำข้าวในปีต่อ ๆ และได้ผลผลิตงอกงามขึ้นเรื่อย การกินข้าวใหม่นั้นจะมีการเสี่ยงทายโชคชะตาอีกด้วย เพื่อพิชผลในปีต่อไป และทำนายถึงความเป็นอยู่ของครอบครัว ส่วนผู้หญิงจะไม่ดื่มเหล้า ข้าวใหม่ที่น่ามาากินนั้นจะมีการเลือกข้าวที่ยังมีน้ำนประมาณ 20% หรือ 30% เก็บเกี่ยวพอประมาณเพื่อรับแขกที่มากินข้าวใหม่ ซึ่งต้องเป็นข้าวจากที่ไร่ของตัวเอง โดยมีขั้นตอนการกินข้าวใหม่ ดังนี้

4.1 หัวหน้าครอบครัวและคนในครอบครัวช่วยกันจัดโต๊ะอาหาร และเตรียมที่นั่งตามจำนวนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ในบางครอบครัวนั้นนับถือศาสนาคริสต์ก็จะมีการอธิษฐานขอพรจากพระเจ้าในการอวยพรให้ปกป้องรักษาบรรพบุรุษและครอบครัวของตนเองให้อยู่เย็นเป็นสุข

4.2 หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนเจ้าภาพที่เป็นลูก หรือ หลาน ทำพิธีเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมรับประทานอาหารข้าวใหม่และอาหารที่เตรียมไว้ก่อน ในส่วนครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ก็จะเชิญบาทหลวงที่นับถือมาอธิษฐานให้บรรพบุรุษและครอบครัวของตนเองในปีต่อ ๆ ไป ผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น

4.3 จากนั้นหัวหน้าครอบครัวจะเชิญแขกผู้ใหญ่และญาติพี่น้องมานั่งประจำโต๊ะอาหารที่เตรียมไว้

4.4 พร้อมกันแล้วก็มีตัวแทนแขกผู้ใหญ่ที่มาร่วมรับประทานอาหารยืนขึ้นเพื่อกล่าวคำขอบคุณและอวยพรให้แก่ครอบครัวฝ่ายเจ้าภาพ

4.5 เมื่อตัวแทนแขกผู้ใหญ่กล่าวคำขอบคุณและอวยพรแล้ว ทุกท่านก็จะร่วมรับประทานอาหารข้าวใหม่ตามที่เจ้าภาพเตรียมไว้

ชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อบค้อม การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่อยู่บนฟ้า ในน้ำ ภูเขา ไร่นา ประจำต้นไม้ ฯลฯ ฉะนั้นการทำประเพณีการกินข้าวใหม่เพื่อเช่นส่งเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านี้ปีละครั้ง โดยเชื่อว่าพิธีวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยให้การปลูกข้าวใหม่ได้ผลดีและทำการรักษาพืชผล อีกทั้งยังช่วยรักษาเจ็บป่วยทั้งหลาย เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งบ้านต๋อบค้อมีเชื่อว่าการที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน

คือ ความสุขอันยิ่งใหญ่ของชาวเขาเผ่าม้ง ฉะนั้นชาวเขาเผ่าม้งจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อเป็นการรักษาให้หายจากโรคเหล่านั้น ซึ่งการทำประเพณีการกินข้าวใหม่จึงเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือที่ทุกคนต้องตระหนักทุกคนและจัดทำเป็นทุกปี (นางงยี่ แซ่ท้อ และนางใหม่ แซ่ท้อ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2564)

6. แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการกินข้าวใหม่

การถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาประเพณีการกินข้าวใหม่ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ มีวิธีการดำเนินการที่สอนลูกหลาน ให้รู้ชั้นต่าง ๆ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น จากพ่อแม่สู่ลูกของตนเอง รวมทั้งมีการติดตามผลการดำเนินการ และจึงจำเป็นเพื่อขอความร่วมมือจากคนในครอบครัวและชาวเขาเผ่าม้งร่วมกัน โดยผู้ถ่ายทอดความรู้ทำให้เห็นเลย และยังเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นบุคคลในชุมชนเป้าหมาย เนื่องจากวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นไปในลักษณะดำเนินการต่อเนื่อง มีการติดตามผล จึงต้องเป็นคนในชุมชนเพื่อความสะดวก ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดร่วมกัน และฝึกปฏิบัติเพื่อส่งเสริมแก่บุคคลในครอบครัวและชุมชนของตนเอง ในส่วนเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการกินข้าวใหม่ ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ ใช้รูปแบบชุมชน เพื่อการสร้างจิตใต้สำนึกและตระหนักในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการกินข้าวใหม่ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ ทองสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, (23 ตุลาคม 2564) ได้กล่าวว่า แนวทางการอนุรักษ์ สืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาชุมชน คือ 1. การอนุรักษ์ 2. สืบสาน 3. เผยแพร่เป็นการส่งเสริมให้ราษฎรชาวบ้านในท้องถิ่นหรือชาวบ้าน และให้ความสำคัญและภูมิใจในภูมิปัญญาของตนเอง อันจะนำสู่การรวมตัวของคนในท้องถิ่นและเป็นการสร้างจิตสำนึก เพื่อทำการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม จารีตประเพณีในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์จะทำให้ประเพณีมีความยั่งยืน นั้นหมายความว่าในชุมชนทุกคนระดมสมองกันในวางแผนการจัดงานประเพณีทุกปี และช่วยส่งเสริมประเพณีนั้นไว้ จะเป็นการสืบสานและฟื้นฟูประเพณีของท้องถิ่น และควรสร้างสัมพันธ์ของคนแต่ละรุ่น เริ่มจากความสัมพันธ์จากสถาบันครอบครัวสู่ชุมชน พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน หรือสร้างศรัทธาให้มีความภาคภูมิใจและให้ความสำคัญกับการหวงแหนในประเพณีของตน สร้างความร่วมมือในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จึงจะทำให้ประชาชนเกิดการส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับสุรินทร์ สุริยวงศ์ (2536) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างอันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง และการที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วจำเป็นต้องรับปรัชญาที่มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่มเดียวกันจะต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการขึ้นแะที่ถูกต้อง

ดังนั้น การถ่ายทอดตามแนวอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการกินข้าวใหม่ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในครั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อราษฎรชาวบ้านที่ถ่ายทอดความรู้ และยังทำให้ราษฎรชาวบ้านมีความสุขที่มีผู้สานต่อประเพณีการกินข้าวใหม่ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ เห็นคุณค่าและปฏิบัติได้ถูกต้องตามขั้นตอนของประเพณีการกินข้าวใหม่ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือเป็นอย่างดี ดังนั้นประเมินจากขั้นตอนประเพณีการกินข้าวใหม่นั้น ผู้รับการถ่ายทอดแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการกินข้าวใหม่ได้อย่างเหมาะสม กลุ่มชาวบ้านพร้อมที่จะรักษาถ่ายทอดต่อลูกหลานสืบไป

7. การอภิปรายผล

ประเพณีการกินข้าวใหม่ หรือภาษาม้งเรียกว่า หมอแบ่เขียว ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปคือ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีการสืบทอดต่อกันมาเป็นประเพณีตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม การนำเสนอแบบปากต่อปาก เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องสภาวะวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการเคลื่อนย้ายไปตามที่ต่าง ๆ จากที่ราบสูงลงสู่ที่ราบลุ่มจนกลายเป็นมรดกทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นชาวเขาเผ่าม้ง ชาวเขาเผ่าม้งจึงถือว่าประเพณีการกินข้าวใหม่เป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ที่ผูกพันในวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งมีทั้งเป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่เป็น

เอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่า ซึ่งประเพณีการกินข้าวใหม่การเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของของคนในสังคมของชาวเขาเผ่าม้งด้วยทั้งสิ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปลูกพืชผลให้จำนวนมาก ๆ หรือให้พืชผลงดงาม เพื่อใช้ในดำรงชีวิตใน ซึ่งสอดคล้องกับ เว็บไซต์ <http://www.hilltribe.org/thai/hmong/> (28 เมษายน 65) ได้กล่าวว่า ประเพณีกินข้าวใหม่ของชาวเขาเผ่าม้งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยรุ่นทวด รุ่นปู่ ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งจะมีความเชื่อว่าจะต้องเลี้ยง ผีปู่ ผีย่า เพราะช่วงเวลาในหนึ่งรอบปีหรือในหนึ่งปีที่ผ่านมาผีนั่นผีปู่ ผีย่า ได้ดูแลครอบครัวของแต่ละครอบครัวเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงมีการปลูกข้าวใหม่เพื่อจะเซ่นบูชาผีปู่ ผีย่ากับเจ้าที่ทุกคน ซึ่งการกินข้าวใหม่จะทำการกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเซ่นถวายให้กับผีปู่ ผีย่า แล้วสูกในระหว่างเดือนกันยายนถึงต้นเดือนตุลาคม แล้วจะต้องเก็บเกี่ยวโดยเกี่ยวเกี่ยวข้าวที่มีขนาดเล็ก เพราะเกี่ยวที่ใช้เกี่ยวนั้นสามารถที่จะเกี่ยวต้นข้าวได้เพียง 3-5 ต้นเท่านั้น จะเริ่มเกี่ยวได้เมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก ต้องเกี่ยวตอนที่รวงข้าวมีสีเขียวปนเหลืองเมื่อเกี่ยวเสร็จก็จะนำมานวดให้ข้าวเปลือกหลุดออกโดยไม่ต้องตากให้แห้ง นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เม็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้ง เพื่อให้สะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการตำข้าวด้วยโคกกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยแล้วนำข้าวมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่ ผีย่า ซึ่งในการทำพิธีเซ่นผีนั่น สามารถทำได้โดยการนำไก่ตัวผู้มาเซ่นไหว้ตรงผีประตูก่อนโดยการนำไก่ที่ต้มทั้งตัวมาประกอบพิธีซึ่งตำแหน่งที่จะต้องเซ่นไหว้มี 5 แห่งได้แก่สื่อกวาง ตั้งขोजิบ ตั้งขोजุด ตั้งขोजุด ตั้งจั้งตั้ง ขณะทำพิธี ต้องสวดบทสวดเพื่อที่บอกให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือได้รับรู้และเข้ามาทานก่อนเมื่อเสร็จพิธีคนในบ้านถึงจะสามารถทานต่อได้ ซึ่งพิธีกินข้าวใหม่นั้นได้สืบทอดมานานหลายชั่วอายุคน

อย่างไรก็ตาม การสืบสานประเพณีการกินข้าวใหม่ หรือภาษาม้งเรียกว่า หมอบ่เซี้ยว ของชาวเขาเผ่าม้งมีการดำเนินเป็นประจำทุกปี เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปค้อก็ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อเป็นสิริมงคลและเพื่อให้การทำไร่ข้าวในปีต่อ ๆ ไปดี และมีผลผลิตที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมทั้งมีการดื่มเหล้าขาววันนั้น ก็เพื่อให้ผู้ชายชาวเขาเผ่าม้งได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กันในช่วงกินข้าวใหม่ ชาวเขาเผ่าม้งถือว่าข้าวคืออาหารหลักในการดำรงชีวิต จึงมีการจัดประเพณีกินข้าวใหม่ขึ้นเพื่อเรียกขวัญข้าว ที่สำคัญเป็นเซ่นไหว้และขอบคุณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ เจ้าที่เจ้าทาง และเทวดา เพื่อปกป้องให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขและให้เกิดอุดมสมบูรณ์

8 .บทสรุป

จากที่กล่าวมา ประเพณีการกินข้าวใหม่ (หมอบ่เซี้ยว) ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปค้อ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้กล่าวถึงส่วนสำคัญหลายประเด็นดังนี้ ประวัติหมู่บ้านตูปค้อ ประวัติความเป็นมาประเพณีการกินข้าวใหม่ ขั้นตอนการทำข้าวใหม่ ขั้นตอนการกินข้าวใหม่ แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการกินข้าวใหม่ เป็นกระบวนการของข้อมูลและถือว่าเป็นประเพณีที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ชาวเขาเผ่าม้งจึงสืบสานประเพณีนี้เป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นสิริมงคลต่อครอบครัว และเพื่อให้การปลูกไร่ข้าวในปีต่อ ๆ ไป มีผลผลิตที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ชาวเขาเผ่าม้งถือว่าข้าวใหม่เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในการดำรงชีวิตในปีต่อ ๆ ไป จึงได้จัดประเพณีเพื่อเรียกขวัญข้าวและประเพณีการกินข้าวใหม่เพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ และขอบคุณเทวดาเจ้าที่เจ้าทางเพื่อปกป้องให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขและปกป้องรักษาพืชพันธุ์ที่ปลูกในรอบปีให้มีความอุดมสมบูรณ์ และก็เพื่อให้ดูแลครอบครัวของแต่ละครอบครัวให้อยู่ดีกินดีตลอดทั้งปี ดังนั้นการกินข้าวใหม่ในแต่ละปีชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปค้อจึงใส่ใจในประเพณีการกินข้าวใหม่มาก ๆ และถือว่าเป็นประเพณีประจำเผ่าของตนเอง จึงได้อบรมสั่งสอนลูกหลานของตนเองให้รักและหวงแหนประเพณีกินข้าวใหม่ให้คงอยู่คู่ชีวิตของชนเผ่าต่อไป ชาวเขาเผ่าม้งบ้านตูปค้อจึงต้องสร้างความตระหนักและอนุรักษ์ประเพณีกินข้าวใหม่ที่ได้สืบทอดมานานหลายชั่วอายุคนถึงทุกวันนี้

9. เอกสารอ้างอิง

ไขศรี จิตสำราญ และคณะ. (2549). ศึกษาความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายปักบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- จงยี่ แซ่สง. (22 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน : สัมภาษณ์*.
- ข้าวปัก แซ่ท้อ. (20 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน*. [สัมภาษณ์].
- ทิพวรรณ เอี่ยมจันทร์. (2549). *ภูมิปัญญาการใช้ประยุกต์และอนุรักษ์พืชสมุนไพรของชาวม้งใน ตำบลบ่อภาค อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- เปี้ย แซ่ท้อ. (18 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน*. [สัมภาษณ์].
- เปี้ยยง แซ่ท้อ. (22 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน*. [สัมภาษณ์].
- ประสิทธิ์ ลิขิตชา. (2548). *ม้งหลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม.
- ไพฑูรย์ ทองสม. (2556). *แนวทางการอนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาชุมชน*. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา *ทักษิณศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2564, จาก www2.tsu.ac.th/clw/main/files_sec2.pptx.
- ยงยี่ แซ่ลี. (2564, 18 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน*. [สัมภาษณ์].
- วิชชุพงศ์ วรรณศาสตร์กุล. (2561). *พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนืออำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก*. ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ วิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 15. 1 กันยายน 2561. หน้า 77-90. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- วิชชุพงศ์ วรรณศาสตร์กุล. (2564). *การศึกษาภาษาม้งบ้านตูป้อ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย*. *วารสารวิจัยราชภัฏนครราชสีมา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 8(3) : หน้า 151-161.
- สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย. (2548). (ร่าง) *องค์ความรู้ท้องถิ่นม้ง* : ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สุรินทร์ สุริยวงศ์. (2536). *การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- หล้า มหาวงศ์สกุล. (20 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน*. [สัมภาษณ์].
- ไหม แซ่ท้อ. (22 ตุลาคม 2564). *ปราชญ์ชาวบ้าน*. [สัมภาษณ์].
- องค์การบริหารส่วนตำบลกกสะทอน. (2562). *ปีใหม่ม้งแห่งเดียวในภาคอีสาน บ้านตูป้อ ตำบลกกสะทอนอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563. จาก <https://tis.dasta.or.th/dastatravel/mong-newyear/>.

